

KAPITTEL 8

Økt legitimitet til konsekvensutredninger i Norge – Kan økt bevissthet om organisering og endrede roller styrke tilliten til ordningen?

Øystein Aas

Forskningsleder, Norsk institutt for naturforskning (NINA); professor II, NMBU, Fakultetet for miljøvitenskap og naturforvaltning

Abstract: This essay problematizes roles in environmental impact assessments (EIAs), with the Norwegian EIA regulations as the outset for discussions about trust, legitimacy and quality in EIAs. While Norwegian regulations formerly included rules for the organisation of EIA and defined clear roles for its execution, the current regulations lack definitions of roles, and instead focus on procedure and topical quality. The lack of focus on roles in EIA regulations are in stark contrast to concern for impartiality in public decision-making in general. The paper includes examples of actors assuming more than one role in an EIA process. They are for instance combining the roles of developer and expert assessor, NGO and expert assessor. I argue why this mixing of roles can weaken important objectives for EIAs, such as being participatory, transparent and credible. The Nordic countries organise the EIA processes differently. In Sweden and Denmark, regional state authorities lead and organise EIAs, while in Norway this is left to the developer. The various models provide a good basis for further discussion on how to best organise EIAs to ensure their independence and credibility. More research is needed to reveal the underlying causes of the organisational changes in Norwegian EIA, e.g. within the framework of post-normal science, asking questions not only about *good or bad* quality, but also the more interesting *what kind of* quality EIAs should possess.

Keywords: Environmental Impact Assessment (EIA), trust, legitimacy, organisation, formal roles, expertise, quality

Sitering av dette kapitlet: Aas, Ø. (2019). Økt legitimitet til konsekvensutredninger i Norge – Kan økt bevissthet om organisering og endrede roller styrke tilliten til ordningen?. I H. Ingierd, I. Bay-Larsen & K. Hiis Hauge (Red.), *Interessekonflikter i forskning* (s. 177–189). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.63.ch8>

Lisens: CC BY 4.0

Innledning

Dette kapittelet drøfter hvordan definisjonen av aktører og roller i konsekvensutredninger (KU) har endret seg over tid her i Norge, samtidig som dette holdes opp mot hvordan noen av våre naboland har organisert seg. Gjennom eksempler vil jeg vise hvordan aktør- og rolledefinisjoner (eller mangelen på sådanne) kan påvirke KU-prosesser slik at det kan reises spørsmål om uavhengighet og legitimitet. Spørsmål om aktører og roller handler dermed også om den faglige etikken i konsekvensutredningsinstituttet.

Formålet med konsekvensutredninger (KU) er å klargjøre – på et best mulig faglig grunnlag – virkningene av utbyggingstiltak for miljø, naturressurser og samfunn, og sikre at eventuell gjennomføring skjer på økonomisk og miljømessig forsvarlig vis. Slik sett kan konsekvensutredninger også karakteriseres som oppdragsforskning, der de samme kravene til forskningsetikk gjelder (Holden & Fløtten, 2018). KU er et av de mest sentrale beslutningsverktøyene i samfunnet, og skal også bidra til enklere, åpnere og mer demokratiske plan- og utbyggingsprosesser (Tesli & Lund-Iversen, 2014). I Norge har vi etter hvert en ganske lang historie med gjennomføring av konsekvensutredninger (se f.eks. Falkanger & Haagensen, 1988). I flere årtier var de knyttet til sektorspesifikke lovverk, og forbindes oftest med vassdragsreguleringer, petroleumsvirksomhet og andre større utbyggingsprosjekter av nasjonal interesse. Fra og med 1990 ble KU forankret i plan- og bygningsloven, og det gjennomføres nå også KU rutinemessig knyttet til planprosesser – både overordna planer og reguleringsplaner. Opp gjennom årene har KU-regelverket gjennomgått endringer (dagens regelverk forankret i plan- og bygningsloven ble for eksempel sist revidert og harmonert med EUs regler i 2017). Videre er det høstet erfaringer og gjennomført mye forskning for å styrke KU-prosessen både internasjonalt og i Norge (se Holth & Winge, 2014).

Norges anerkjente jurist og ekspert på forvaltningsrett og naturvernlovgivning, professor Inge Lorange Backer, sa i sin store avhandling «Naturvern og naturinngrep» fra 1986 at organiseringen av arbeidet med en konsekvensutredning reiser flere viktige spørsmål (Backer, 1986 s. 622). Noen av de sentrale organisatoriske spørsmålene som han der trakk opp, var: «Er det søkeren eller den offentlige forvaltningen som skal

lede en slik utredning, og i så tilfelle hvilket forvaltningsorgan?» «Skal det benyttes fagkyndige, i tilfelle fra hvilke fagområder, og skal disse være uavhengige, eller kan det brukes fagfolk i søkerens eller forvaltningens tjeneste?» Spørsmål rundt organisering av norske konsekvensutredninger er senere blitt så godt som borte fra debatten omkring KU-regelverk og -praksis i norsk planpraksis (men se Tesli & Lund-Iversen, 2014, og Tennøy, 2014). Enkelte spørsmål er besvart i gjeldende regelverk, men mange er det ikke.

Hva innebærer «kvalitetskravet»?

Det sentrale målet for KU-prosessene er å sikre at de holder tilstrekkelig god [faglig] kvalitet (Leknes & Lerstang, 2003; IAIA, 2006; Forskrift om konsekvensutredninger, 2017). Som regel har dette vært drøftet med utgangspunkt i kvaliteten på innholdet i de ulike stegene i en KU-prosess, altså de mer konkrete resultatene – slik de materialiserer seg i form av meldinger, utredningsprogrammer, fagrapporter og endelige konsekvensvurderinger (Leknes & Lerstang, 2003). Selve prosessen med melding, utredningsprogram, utredning og beslutning er nøye beskrevet i regelverket, og dessuten underlagt faglige vurderinger. Et tema som derimot i mindre grad er problematisert de siste årene, er altså hvordan de ulike aktørene organiserer seg og tar eller får roller i en KU-prosess.

Den internasjonale organisasjonen for konsekvensutredninger, International Association for Impact Assessment – IAIA, har etablert 14 hovedprinsipper som skal sikre en god og forsvarlig KU. Tre sentrale kriterier her er kravet om at en KU-prosess skal være gjennomsiiktig og åpen (Transparent), den skal sikre delaktighet (Participative), og den skal være tillitsskapende (Credible). Disse er igjen nært knyttet den såkalte Århuskonvensjonens mål om at borgere skal ha tilstrekkelig tilgang til miljøinformasjon, at de skal kunne delta i planlegging, og at de skal ha tillit til at beslutninger om miljøinngrep er rettfærdige (Hartley & Wood, 2005). Hvorvidt disse kravene oppfylles, er selvsagt nært knyttet til prosessen og de deltagende aktørenes roller og oppgaver i gjennomføringen av konsekvensutredninger.

Roller i norske KU før og nå

Et naturlig utgangspunkt for en drøfting av roller i norsk KU-praksis kan være å ta for seg de formelt definerte rollene i lovverket knyttet til energilovgivningen, i første rekke vassdragslovgivningen, og sammenligne dem med rollene i dagens generelle regler forankret i planlovet (Aas, 2006). Dette fordi mye av den tidlige norske erfaringen med KU ble utviklet i vassdragsreguleringssaker. Konsekvensutredninger som tema kom for alvor inn i samfunnsplanleggingen når kravene om miljøhensyn økte i etterkrigstiden. Fra begynnelsen var de nært knyttet til statlige organers generelle utredningsplikt (Backer, 1986), og når det gjaldt vassdragskonsesjoner, ble kravene om konsekvensutredninger formalisert på slutten av 1960-tallet (Falkanger & Haagensen, 1988).

Den enkle tabellen under viser de formaliserte rollene før og nå.

KU - roller i vassdragslovgivningen (frem til 1990)	KU-roller etter plan- og bygningsloven (etter 1990)
Søker	Tiltakshaver
Myndighet	Ansvarlig myndighet
Ekspert/utreder	Parter; interesseorganisasjoner, fagmyndigheter
Fagmyndigheter	
Allmenne interesser	

Som vi ser, er det nå færre roller og aktører som er eksplisitt definert, samtidig som det har vært viktige endringer i rolledefinisjonene før og etter 1990. For det første var det flere roller som var definert tidligere, og som ansatt i et forskningsinstitutt er det interessant å merke seg at en eksplisitt rolle som ekspert nå er helt fjernet fra regelverket.

Rollene knyttet til den gamle sektorlovgivningen¹ (her vassdragslovgivningen) opererte med det sentrale myndighetsorganet i en hovedrolle. Søkeren var ansvarlig for å bekoste de utredningene den ansvarlige myndigheten fant nødvendig. Det var også etablert en praksis med en definert utreder-/ekspertrolle, som det ble tilstrebet skulle være uavhengig av søker. Et godt eksempel på dette er opprettelsen av det såkalte reguleringssteamet i Direktoratet for vilt, jakt og ferskvannsfiske (DVF) på slutten av 1960-tallet (Gunnerød, 1999). Dette var et fagteam av eksperter

¹ I motsetning til sektorlovgivning kan plan- og bygningsloven anses som sektorovergripende.

(med anerkjent vitenskapelig kompetanse), ansatt i DVF, som skulle forestå undersøkelser i regulerte eller planlagt regulerte vassdrag, finansiert av konsesjonsavgiftsfondet. Et annet fagteam ble opprettet ved de naturhistoriske museene i Oslo, Bergen og Trondheim, laboratoriene for ferskvannøkologi og innlandsfiske. Et tredje team var det såkalte Fagutvalget for vassdragsreguleringer som på initiativ fra NVE ble opprettet ved Universitetet i Oslo. Dette teamet, som gikk under navnet Vassdragsforsk, gikk midt på 1980-tallet inn i Økoforsk.² Disse ekspertteamene hadde dels komplementær, dels supplerende kompetanse på sentrale miljøfaglige områder som fisk og fiske, vilt, vegetasjon og flora, og etter hvert også på mer tverrfaglige temaer som friluftsliv og turisme. Poenget med denne historiske gjennomgangen er å vise hvor stor vekt som ble lagt på å sikre at beslutninger om vassdragsreguleringer ble bygd på ekspertteam forankret i uavhengige akademiske institusjoner eller hos sentrale fagmyndigheter.

I Norge er det nå kun tre formelle roller i en KU. Disse er tiltakshaver (utbygger), myndighet og parter i saken. I en samlepost, og i det en kan tolke som biroller, finner vi andre myndighetsorganer enn ansvarlig KU-myndighet og allmenne interesser. I stedet for vektlegging av roller samt organisering av KU-prosessen, er det målsettinger om kvalitet som i første rekke skal ivaretas gjennom høring og myndighetsgodkjenning av melding, utredningsprogram og selve KU. Selv om det i de fleste KU-prosesser brukes en eller annen form for ekstern rådgiver, konsulent, utreder eller ekspert, er denne rollen altså ikke beskrevet eller blitt gjenstand for krav om kompetanse eller uavhengighet i dagens regelverk. Det er utredningsprosessen og de produktene som fremkommer der, som ifølge regelverket alene skal benyttes i vurderingen av «kvalitet i KU».

Rolleblanding i norsk KU

La oss se på noen eksempler på KU-prosesser der aktører tar flere eller uvante roller.

2 I 1988 dannet Økoforsk og Forskningsavdelingen ved DVF (som nylig hadde fått navnet Direktoratet for naturforvaltning) grunnlaget for etableringen av NINA.

Eksempel 1: Tiltakshaver (utbygger) som utreder

I dagens Norge kan det hende at tiltakshaver selv forestår de faglige utredningene, enten med egne fagfolk eller med varierende grad av innleid ekspertise. I en del mindre saker kan dette skje både for avgrensa faglige utredninger og for hele KU, mens i større saker vil tiltakshaver kanskje ta ansvaret for syntesen av ulike fagutredninger, selve KU-en. Dette innebærer både fordeler og ulemper. Fordelene er flere. For det første kan det bidra til at utbygger ansvarliggjøres med tanke på tiltakets virkninger. For det andre vil det ofte føre til at utbygger opparbeider en viss faglig kompetanse på feltet. Ulempen er, selv med myndighetens tilsyn med KU-prosessen, at en kan mistenke utbygger for å ikke gjøre en tilstrekkelig objektiv jobb med selve konsekvensutredningen. Negative virkninger kan underslås eller bagatelliseres, og positive virkninger kan fremheves og forstørres mer enn det er grunnlag for. Dette kan altså svekke utredningens grunnleggende legitimitet, uavhengig av om det er reelt grunnlag for å kritisere den faglige kvaliteten på arbeidet som er gjort. Dette er altså en problematikk nært knyttet til habilitetsprinsippet.

Eksempel 2: Representanter for parter og allmenne interesser som utreder

Et annet, ikke uvanlig eksempel fra dagens Norge, er at frivillige organisasjoner som representerer anerkjente parter i saken (f.eks. miljøvern, kulturminnevern og/eller lokalmiljø) og allmenne interesser deltar i KU-prosessen, oftest i en slags utreder- eller ekspertrolle. Ett eksempel på dette er en ornitologisk forening som deltar i de faglige utredningene i en KU om temaet virkninger for fuglelivet. Vi har i dag enkelte frivillige organisasjoner som enten ved hjelp av tillitsvalgte eller ansatte, eller gjennom «konsulentaktige» deler av en administrasjon deltar i KU-prosesser i en ekspert-/utrederrolle.

Dette medfører åpenbart visse fordeler. Det kan sikre en kostnadseffektiv bruk av aktørens detaljkunnskap i selve utredningen. Slik sett kan det også oppfattes som en arbeidsmåte som åpner opp prosessen og gi

inntrykk av tillit. Likevel mener jeg at denne arbeidsmåten samlet sett kan skade KU-prosessen. Årsaken er at den kan skape problemer for organisasjonens videre deltagelse i prosessen. Partsrepresentanter eller ivaretagere av allmenne interesser skal ha en hovedrolle som høringsinstans gjennom hele KU-prosessen, fra tiltaket blir kjent til beslutning om gjennomføring eller ikke er fattet. Denne kan være vanskelig å utføre når en slik aktør har vært tungt inne i en rolle som utreder. Kanskje føler parten eller organisasjonen at den gjennom utredningsarbeidet har «fått sagt sitt», og ser på et slikt engasjement som en mulighet til å få økte ressurser til å få frem sin kunnskap og sitt syn på saken. Like fullt vil en slik rolle lett kunne føre til at interesser som frivillige organisasjoner forventes å ivareta, ikke ivaretas på de sentrale beslutningspunktene i en KU-prosess.

Eksempel 3: Kombinert myndighets- og tiltakshaverrolle

Den kanskje vanligste situasjonen der en aktør har flere roller, er der utbygger også er KU-myndighet, eller der det er nære bånd mellom tiltakshaver og KU-myndighet. Slike situasjoner kan oppstå når en statlig etat er utbygger, og samtidig har myndighetsfunksjoner i KU-en. Men oftest oppstår de trolig i lokale KU-prosesser, der kommunen er KU-myndighet. Utbygginger i kommunene skjer stadig oftere i et tett samarbeid mellom myndighet og privat utbygger, for eksempel gjennom utbyggingsavtaler. Hovedproblemet dette skaper, er selvsagt at en kan stille spørsmål ved hvordan kommunen evner å ivareta kontrollfunksjonen og opptre habilt når myndighetsorganet selv har interesser i utbyggingen.

Krav til ekspert/utreder?

En rekke veiledere legger til grunn at ekspertisen som brukes i KU, skal opptre på en faglig tilfredsstillende måte. Et eksempel på dette er De nasjonale forskningsetiske komiteenes retningslinjer innenfor naturvitenskap og teknologi når det gjelder oppdragsforskning. Utredere skal i

henhold til disse være åpne om eventuelle interessekonflikter og tilstrebe de samme prinsipper for vitenskap også i utredningsarbeid, som KU er en del av. Målet om vitenskapelig kvalitet knytter seg blant annet til at utredningen skal bygge på anerkjent metodikk og oppdatert fagkunnskap, være etterprøvbart, transparent på forutsetninger samt klargjøre usikkerhet (NENT, 2016; Holden & Fløtten, 2018).

Likevel er det omfattende forskning som påviser at KU kan ha en rekke skjevheter som – bevisst eller ubevisst – svekker kvaliteten. Tennøy et al. (2006) påviser ulike svakheter i en rekke norske KU, som deles inn i modellfeil, datafeil/feil i forutsetninger, og partiskhet. Videre gjennomgår Tennøy (2014) KU-litteraturen på feltet og drøfter nærmere årsaker til såkalt vinklede KU (beslektet med partisk KU), der utreder bevisst eller ubevisst vinkler, vrir eller manipulerer resultater og vurderinger. Videre forklares tre hovedtyper av vinkling: A) Strategisk feilaktig fremstilling som ofte handler om å velge forutsetninger som for eksempel tilslører heller enn avdekker konsekvenser, eller som fremmer positive og reduserer negative virkninger. Dette kan handle om å velge selektivt i kunnskapsgrunnlaget og på den måten komme frem til mer positive virkninger enn en mer «objektiv» og balansert bruk av foreliggende kunnskaper. B) Forvirring, skjulte forutsetninger eller underkommunisering. Her er en mye brukt taktikk å vektlegge usikkerhet. En annen er å dekke over eller ikke redegjøre for forutsetninger, modeller og data som brukes som grunnlag for analysen. I sum fører dette ofte til at KU blir vanskelig å forstå og i mindre grad vektlegges i beslutningen. C) Endre fokus vil si at en sak for eksempel bare belyses på en enkel måte og i et lokalt perspektiv, mens overordna, strategiske, langsiktige og sumvirkninger ikke analyseres.

Ståvi (2014) presenterer interessante perspektiver fra en erfaren rådgiver i Holth & Wings (2014) antologi. Ståvi har ofte operert som utreder eller ekspert i utarbeiding av KU-er. Han legger til grunn en praksis, eller en mer uformell rolleforståelse der eksperten inntar en posisjon mellom tiltakshaver og myndighet, og argumenterer for at det først og fremst er faglig integritet og balanse i posisjonen mellom tiltakshaver og myndighet som bidrar til upartiske utredninger. Ser vi på regelverket, er det imidlertid ingen tvil om at utreder arbeider for tiltakshaver. Om myndigheten ikke finner at kvaliteten er god nok og krever tilleggsutredninger

(jf. forskriftens § 27), er det tiltakshaver myndigheten går tilbake til, ikke utreder. I de (relativt sjeldne) tilfellene der det oppstår usikkerhet om kvalitet eller partiskhet, kreves det av og til at en tredjepart (dvs. ny fagutreder) skal gjøre tilleggsutredning (se for eksempel NUSSIR-saken, jf. Bjørge & Bay-Larsen, 2017).

Kan rollene og oppgavene fordeles annerledes?

Dagens norske KU-veiledere og KU-evalueringer preges altså i stor grad av «hvordan»- og «hvorfor»-spørsmål, og i liten grad av «hvem»-spørsmål. Andre nordiske land har definert rollene og oppgavene i KU-prosessen på andre måter enn vi i dag gjør i Norge (Bjarnadottir, 2001; Brekke & Sataoén, 2012). I Danmark har regionale myndigheter ansvaret for å gjennomføre utredningen, på utbyggers bekostning, altså en situasjon ikke så ulik den vi tidligere hadde, men mer gjennomført og med regionalt statlig nivå som en naturlig og sentral aktør. I Sverige har også Länsstyrelsen (regional myndighet, en rolle ikke så ulik den norske Fylkesmannen) en nøkkelrolle i gjennomføringen av såkalt *miljökonsekvensbeskrivning* (MKB), som gjennomføres etter Miljöbalken (Sveriges helhetlige miljølov fra 1999). Her har for eksempel Länsstyrelsen mulighet for å bestemme hvilket endelig utbyggingsalternativ som tillates. Det svenske regelverket har også mer detaljerte regler om flere samråd underveis. På denne måten får man en annen rollefordeling, som igjen kan bidra til en annen prosess der både legitimitet og åpenhet styrkes. Et uavhengig myndighetsorgan styrer og gjennomfører MKB-prosessen, og eventuelle eksperter og utredere forholder seg til denne myndigheten.

Ser vi på de eksemplene som knytter seg til partiske og vinklede utredninger som er påvist over, bør det være ganske åpenbart at om utrederen jobber på oppdrag fra og under styring av myndighetene heller enn tiltakshaver, vil dette føre til flere endringer. Utreder vil unngå å komme i en (implisitt) kjøpslåingsprosess med tiltakshaver (som kanskje kan være oppdragsgiver for konsulenten ved en senere anledning, og som på denne måten – bevisst eller ubevisst – påvirker fagutreders vurderinger, først og fremst knyttet til fastsetting av forutsetninger, bruk av skjønn og kommunikasjon av usikkerhet). Det er naturlig at utreder tar tiltakshavers

perspektiv og utgangspunkt med dagens organisering. Med en annen organisering vil perspektivet bli et annet, og da gjerne mer helhetlig. Videre er det mulig at parter og allmenne interesser lettere kan komme til orde i en prosess gjennomført av det offentlige, ikke bare som nå – i en prosess som skal kontrolleres av KU-myndigheten.

Habilitet – eller hva slags prosess er egentlig en KU?

Offentlige beslutningsprosesser i Norge har detaljerte og strenge krav til habilitet, jf. for eksempel forvaltningslovens bestemmelser. Slik jeg tolker utviklingen av norsk KU-praksis, har vi gått fra en prosess der habilitetsproblematikk har vært sentralt (jf. Backers drøfting), til en prosess der dette har mindre betydning, og der et klart skille mellom ulike roller ikke er noe krav i reglene, og i hvert fall noe aktørene ikke alltid er særlig bevisst på (Bjørge & Bay-Larsen, 2017). Isteden fokuserer man på å få til de rette stegene i en prosess slik de er beskrevet med oppstart og melding, utredningsprogram, KU og beslutning, der man også legger mer vekt på effektivitet og beslutningsrelevans (Arge et al., 2005).

Hva er de underliggende årsakene til den utviklingen som er beskrevet over? Kan disse utfordringene lett løses med en klar eller eventuelt økt «uavhengig» rollebevissthet (jf. Ståvi, 2014)? Etter mitt syn er det ingen grunn til at «myke» henstillinger til veiledere om å tilstrebe upartiskhet hos utbyggerstyrte konsulenter og eksperter vil være tilstrekkelig. I den videre forskningen er det derfor behov for å se nærmere på hva de store endringene som har skjedd i organiseringen av norsk KU, egentlig er uttrykk for.

Her kan man benytte flere mulige hypoteser. Er det en interesseforklaring, dvs. at gjeldende organisering er et uttrykk for at næringsinteressene har fått gjennomslag for dagens modell som følge av politisk påvirkning? Skyldes det at det norske samfunnet har en sterk tro på at faglige eksperter opptrer objektivt og uavhengig av måten vi organiserer KU på? Er det et politisk forsøk på ansvarliggjøring av nærings- og sektorinteressene gjennom at de selv må ta ansvar for kunnskapsgrunnlaget? Eller er det kombinasjoner av disse forklaringene? Mer kunnskap om

dette er viktig for å fremme en fortsatt diskusjon om hva som er en god og hensiktsmessig organisering og rolleavklaring i norsk KU. Et interessant utgangspunkt for videre analyser kan være rammeverket for post-normal vitenskap og diskusjonen om «quality as fit for purpose», dvs. at den videre diskusjonen kanskje ikke skal handle om kvaliteten som enten god eller dårlig, men heller ta for seg det mer interessante spørsmålet om *hva slags* kvalitet en får. Dette er et rammeverk som blant annet er brukt til å belyse KU praksis i Nederland (Petersen, Cath, Hage, Kunseler & van der Sluijs, 2011).

Kun en syk mor?

Som ansatt ved et forskningsinstitutt, hvis forløper ble etablert på vassdragslovens definisjon og påfølgende ekspansjon av en uavhengig fagekspertetat (se Gunnerød, 1999), tenker leseren kanskje at jeg først og fremst ønsker meg tilbake i historien – og til en veldefinert og eksplisitt ekspertrolle i KU-regelverket.

Skal vi få bedre kvalitet på og økt tillit til norsk KU, er det viktig å få mer kunnskap om hva som er årsakene til dagens organisering, og en mer nyansert diskusjon om hva vi mener med kvalitet.

På kort sikt er det behov for økt bevissthet om at det er krevende om noen aktører antar mer enn én rolle, for eksempel om representanter for allmenne interesser går inn i utrederroller. Etter min mening er det også et stort behov for å drøfte hvem som skal ha rollen som ansvarlig myndighet, særlig knyttet til om det er hensiktsmessig at kommunene har den i samme utstrekning som i dag, og om det ikke ville være riktigere om de ulike statlige sektormyndigheter som i dag godkjenner KU-prosesser på egne områder, burde avgi denne rollen enten til Kommunal- og moderniseringsdepartementet eller til Klima- og miljødepartementet, om ikke annet for å sikre harmonisering og en mer enhetlig tverrsektoriell praksis. Regelverk og kvalitetslovgivning kan i større grad stille krav til prosessuelle forhold enn det som er tilfellet i dag, og blant annet si noe om hvordan aktørene bør organisere seg samt hvilke roller og oppgaver de kan og bør ha i en KU. Et viktig mål er å unngå problematiske bindinger mellom utbyggere og fagkonsulenter – og dermed også problemet med

vinklede KU-er – enten dette er en realitet eller kun noe dagens rammer gir et legitimt grunnlag for mistanke om (Tennøy, 2014; Bjørge & Bay-Larsen, 2017).

Referanser

- Aas, Ø. (2006). Behov for økt rollebevissthet i konsekvensutredninger i Norge. I A. Tesli & J. Thomassen (red.), *Miljøinstituttens strategiske instituttprogram om konsekvensutredninger. Sluttrapport* (s. 203–212). Oslo: Miljøalliansen AS.
- Arge, N., Næss, A., & Lea, R. (2005). *Nytte og ressursbruk ved konsekvensanalyser*. CIVITAS Rapport.
- Backer, I.L. (1986). *Naturvern og naturinngrep*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjarnadottir, H. (red.) (2001). *A Comparative Study of Nordic EIA Systems*. NordRegio Report 2001: 1.
- Bjørge, F., & Bay-Larsen, I. (2017). Lost in translation – Critical reflections on the disposal of submarine tailings in Kvalsund municipality, *Extr. Ind. Soc.* (2017), <http://dx.doi.org/10.1016/j.exis.2017.05.012>
- Brekke, O., & Sataøen, H. (2012). *Ekspertise, politikk eller dialog? Nettutvikling i Norge, Sverige og Storbritannia*. Uni Rokkansenteret Rapport 8/2012.
- Falkanger, T., & Haagenen, K. (1988). *Norsk vassdragsrett*. Oslo: TANO.
- Forskrift om konsekvensutredninger. 2017. Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-21-854>
- Gunnerød, T.B. (1999). NINA 10 år – et tilbakeblikk og dets forhistorie. NINA.
- Hartley, N., & Wood, C. (2005). Public participation in environmental impact Assessment – implementing the Aarhus Convention. *Environmental Impact Assessment Review* 25: 319–340.
- Holden, L., & Fløtten, T. (2018). Forskningsetikk for oppdragsforskning. Kommentar. De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.etikkom.no/Aktuelt/Nyheter/2018/kommentar-holden-og-flotten/>
- Holth, F., & Winge, N.K. (red.) (2014). *Konsekvensutredninger. Rettsregler, praksis og samfunnsvirkninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- IAIA (2006). International Association for Impact Assessment. Principles for EIA Best Practices. http://www.iaia.org/uploads/pdf/principlesEA_1.pdf (sist besøkt september 2017).
- Leknes, E., & Lerstang, T. (2003). *Konsekvensutredning etter PBL. Utvikling av kvalitetskriterier*. Rogalandsforskning rapport 131/2003.
- Nasjonal forskningsetisk komité for naturvitenskap og teknologi (NENT) (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi*. Oslo, 2. utg.

- Lastet ned fra: https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60124_fek_retningslinjer_nent_digital.pdf
- Petersen, A.C., Cath, A., Hage, M., Kunseler, E., & van der Sluijs, J.P. (2011). Post-normal science in practice at the Netherlands Environmental Assessment Agency. *Science, Technology, & Human Values* 36, 362–388.
- Ståvi, J.M. (2014). Konsekvensutredninger – erfaringer og synspunkt fra rådgiveren. I F. Holth & N.K. Winge (red.), *Konsekvensutredninger. Rettsregler, praksis og samfunnsvirkninger* (s. 243–254). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tennøy, A., Kværner, J., & Gjerstad, K.I. (2006). Uncertainty in environmental impact assessment predictions – the need for better communication and more transparency. *Impact Assessment and Project Appraisal* 24 (1), 45–56.
- Tennøy, A. (2014). Kvalitet i konsekvensanalyser. I F. Holth & N.K. Winge (red.), *Konsekvensutredninger. Rettsregler, praksis og samfunnsvirkninger* (s. 185–207). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tesli, A. (2006). Aktører, roller og ansvar i KU-arbeidet. I A. Tesli & J. Thomassen (red.), *Miljøinstituttens strategiske instituttprogram om konsekvensutredninger. Sluttrapport*. Miljøalliansen AS.
- Tesli, A., & Lund-Iversen, M. (2014). Norsk KU-historie. I F. Holth & N.K. Winge (red.), *Konsekvensutredninger. Rettsregler, praksis og samfunnsvirkninger* (s. 34–84). Oslo: Universitetsforlaget.